

Rafał Bernard, Mirosław Jurczyszyn, Zbigniew Urbańczyk

**ZIMOWY SPIS NIETOPERZY W POLSCE ZACHODNIEJ
W ROKU 1990**

Winter bat census in western Poland in 1990

Od roku 1988 prowadzone są ogólnopolskie zimowe spisy nietoperzy (Dekady Spisu Nietoperzy — DSN) organizowane przez Centrum Informacji Chiropterologicznej w Krakowie (por. Urbańczyk 1989). Trzeci zimowy spis nietoperzy (DSN '90) został przeprowadzony w lutym 1990 r. Skontrolowano 123 podziemne schronienia, w których stwierdzono 26.214 nietoperzy należących do 14 gatunków (Wołoszyn et al. 1990).

Na obszarze Polski Zachodniej w ramach DSN '90 skontrolowano 22 zimowe kryjówki (ryc. 1), w których stwierdzono zimowanie 24.116 nietoperzy należących do 10 gatunków (tab. 1).

Porównując dane uzyskane w Polsce Zachodniej z wynikami ogólnopolskiego spisu DSN '90 stwierdzono, że w podziemiach tej części kraju występuje 92% populacji nietoperzy zimujących w Polsce (tab. 2). Oczywiście taki obraz wynika z obecności na tym terenie największego polskiego zimowiska nietoperzy w Nietoperku. Jeżeli w rozważaniach pominiemy nietoperze zimujące w Nietoperku to okaże się, że w pozostałych 21 zimowiskach Polski Zachodniej przebywa zimą 34% nietoperzy zimujących w Polsce (tab. 2). Na uwagę zasługuje fakt, że są to bez wyjątku podziemia sztuczne, zbudowane przez człowieka, głównie pozostałości fortyfikacji z ostatniej wojny.

Zwraca uwagę znaczny udział nocka dużego (*M. myotis*), gatunku południowego, którego północna granica zasięgu przebiega przez badany teren, a niektóre ze stanowisk (Szczecin, Strzalin) są najbardziej wysuniętymi na północ jego stanowiskami (ryc. 1).

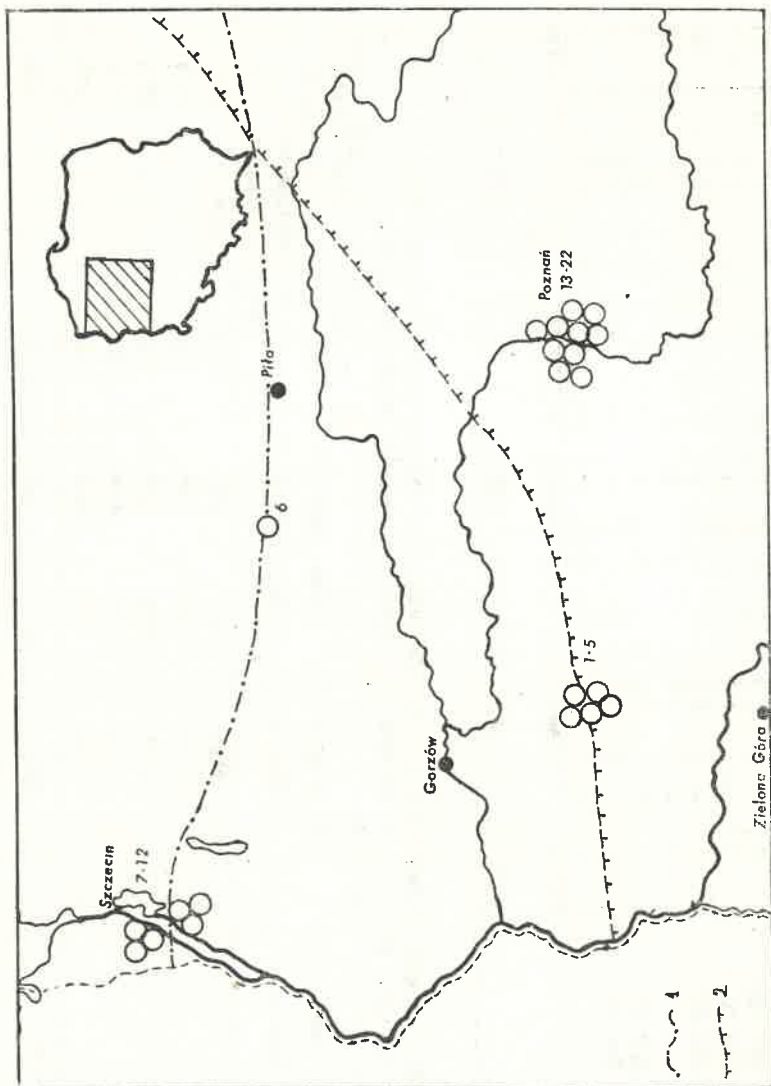
TAB. 1. Wyniki zimowego spisu nietoperzy w Polsce Zachodniej w 1990 r.
 TAB. 1. The results of the winter bat census in Western Poland in 1990.
 Objasnienia skrótów (abbreviations' explanation): M. m. — *Myotis myotis*, M. b. — *M. bechsteini*, M. n. — *M. nattereri*, M. ms. — *M. mystacinus*, M. br. — *M. brandti*, M. d. — *M. daubentoni*, E. s. — *Eptesicus serotinus*, P. ar. — *Plecotus auritus*, P. as. — *P. austriacus*, B. b. — *Barbastella barbastellus*, indet. — gatunek nieoznaczony (undetermined species).

	M. m.	M. b.	M. n.	M. ms.	M. ms.	M. d.	E. s.	P. ar.	P. as.	B. b.	Indet.	E
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.												
ZIEMIA LUBUSKA:												
1. Nietoperek	8266	1	291	18	—	12788	3	594	—	1051	—	23012
2. Kursko — bunkier	10	—	5	—	—	7	—	3	—	—	—	25
3. Wysoka — tunel	—	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	4
4. Kężyca — piwnica	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	3
5. Wysoka — bunkier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
POMORZE:												
6. Strzalin	162	—	106	—	—	115	—	78	—	—	18	479
7. Szczecin 1	3	—	2	—	—	30	—	1	—	1	1	38
8. Szczecin 2	—	—	5	—	—	3	—	3	—	—	1	12
9. Szczecin 3	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	2	7
10. Szczecin 4	—	—	2	—	—	—	—	5	—	—	—	7
11. Szczecin 5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
12. Szczecin 6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
POZNAŃ:												
13. Poznań — fort I	125	—	78	—	2	38	—	6	—	83	11	343
14. Poznań — fort IIIa	—	—	12	—	—	14	—	11	1	6	3	47
15. Poznań — Cytadela	—	—	24	—	1	10	—	7	—	2	2	46

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
16. Poznań — fort VIa		3	—	22	—	—	9	—	1	—	—	5	40
17. Poznań — fort IV		1	—	4	—	—	2	—	3	—	7	—	17
18. Poznań — fort III		5	—	3	—	—	3	—	1	—	2	—	14
19. Poznań — fort IVa		3	—	3	—	—	2	—	1	—	—	1	10
20. Poznań — fort IIa		—	—	3	—	—	2	—	—	—	1	—	6
21. Poznań — fort Ia		—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
22. Poznań 1		—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Łącznie		8579	1	563	18	3	13029	3	718	2	1155	45	24116
Total				2,3	0,1		53,0		3,0		4,8	0,2	
%													

TAB. 2. Liczebność pięciu najliczniejszych gatunków nietoperzy podczas zimowego spisu 1990 r.
 TAB. 2. The abundance of five most numerous bat species during the winter census 1990.

Gatunek Species	Polska Poland		Zach. Polska West. Poland		Polska Poland		Zach. Polska West. Poland	
<i>M. myotis</i>	9144	8579	93%	313	878	313	36%	
<i>M. nattereri</i>	1121	563	50%	272	830	272	33%	
<i>M. daubentoni</i>	13207	13029	99%	241	419	241	58%	
<i>P. auritus</i>	890	718	81%	124	296	124	42%	
<i>B. barbastellus</i>	1289	1155	90%	104	238	104	44%	
Nietoperze łącznie	26214	24116	92%	1104	3202	1104	34%	
Chiroptera total								

Ryc. 1. Rozmieszczenie skontrolowanych stanowisk. Oznaczenia liczbowe jak w tab. 1. Zaznaczono północne granice zasięgów *M. myotis* (1) i *B. barbastellus* (2).

Fig. 1. Distribution of the controlled localities. Numbers as in Tab. 1. Northern range limits of *M. myotis* (1) and *B. barbastellus* (2) are shown.

Na uwagę zasługuje również znalezienie zimującego mopka (*B. barbastellus*) w Szczecinie około 120 km na północ od granicy zasięgu podawanej w literaturze (Pucek, Raczyński 1983).

Najliczniejszymi zimowiskami nietoperzy w Polsce Zachodniej są: Nietoperek, Strzalin i Fort I w Poznaniu (tab. 1). Są to jednocześnie trzy z czterech największych zimowisk w Polsce (wg Biuletynu CIC 7 '90). Jedyne Nietoperek objęty jest ochroną prawną w formie rezerwatu przyrody. Pozostałe obiekty również zasługują na ochronę. W najbliższym czasie odpowiednie wnioski zostaną skierowane do Wojewódzkich Konserwatorów Przyrody.

Podziękowanie. Autorzy serdecznie dziękują osobom, które pomogły w przeprowadzeniu spisu, w szczególności: R. Drewniak, Z. Gólskiemu, A. Jeziorskiemu, T. Kałuży, M. Karbowskiej, P. Kułakowi, W. Makałowskiemu, M. Napierale i J. Suszce.

LITERATURA

- PUCEK Z., RACZYŃSKI J., 1983: *Atlas rozmieszczenia ssaków w Polsce*. PWN. Warszawa.
- URBAŃCZYK Z., 1990: *Zimowe spisy nietoperzy w Polsce*. Lubuski Przegląd Przyrodniczy, 1: 45—47.
- WOŁOSZYN B. W., KOWALSKI M., URBAŃCZYK Z., 1990: *Monitoring the underground hibernation sites of bats in Poland, winter 1990*. 5 th EBRS, Nyborg, Denmark — Abstracts.

SUMMARY

In February 1990 the third winter bat census was undertaken in Poland. At the area of Western Poland, in 22 underground shelters controlled, wintering of 24 116 bats of 10 species was noted (Tab. 1). It was found that in the vaults of this part of the country 92% of Poland's wintering bat population occurs (Tab. 2). All these vaults are artificial, built by man, mostly fortifications of the World War II. Noteworthy facts are: the high abundance of *M. myotis*, which northern range limit runs across the studied area (Fig. 1), and finding of wintering *B. barbastellus* in Szczecin, about 120 km north of its range limit described in literature. The biggest winter bat colonies in Western Poland are: Nietoperek, Strzalin, and Fort I in Poznań — they are three of four biggest winter bat quarters in Poland.

Adresy autorów:

RAFAŁ BERNARD

ul. Rycerska 5/7
60-343 Poznań

MIROŚLAW JURCZYSZYN

Zakład Zoologii Systematycznej
Uniwersytet A. Mickiewicza
ul. Fredry 10
67-701 Poznań

ZBIGNIEW URBAŃCZYK

Lubuski Klub Przyrodników
ul. 1 Maja 4
66-200 Swiebodzin

